

Még mindig jelöletlen tömegsírok

Forró Lajos és Sándor János játék-dokumentumfilmje Budapesten, az Uránia Nemzeti Filmszínházban

Az Uránia nagytermében megtartott magyarországi ősbemutatóra sokan eljöttek. Az itt élő, az ilyen „hazai” eseményeken megszokott ismerős délvidéki arcok mellett sok ismeretlen érdeklődőt lehetett látni. És itt volt **Bakota Árpád**, a szabadkai Népszínház és az Újvidéki Színház egykori, a debreceni Csokonai Színház mostani tagja, aki a filmben a saját nagyapját, a nyolcgyermekes adorjáni tanítót játszotta, aki kiállt a partizánok elé, és szerb nyelven kérte őket, hogy ne tegyék!, ne öljk meg őket, mert ezek a magyarok nem fasiszták, nem tettek semmi rosszat, ezek jó emberek.

Persze, a géppuskás suhancokat nem hatotta meg a tanító rimáncodása, a többiekkel együtt lepuffantották őt is, mint egy kuttyát.

– *Később a családban mindebből mi hangzott el?*

– Semmi. Ez olyan tabutéma volt, amiről senki nem akart beszélni. Bennünket is óvtak, nehogy valaki a fiatalok közül, vagyis közülünk, elkezdje keresni, fölkatatni az elkövetőket. Mert húsz évvel ezelőtt még sokan éltek közülük, és eszünkbe ne jusson esetleg elégtételt venni. Gondolom, ez lehetett az oka a hallgatásnak. Fél füllel azért hallottunk róla, hogy nagyapát belelőtték a Tiszába, de talán nem is a partizánok, hanem valami szedett-vedett banda. Ennyit tudunk, semmit többet.

– *A családban mikor hangzott el az első szabadabb szó a nagyapáról? Arról, hogy valójában mi történt vele.*

– Az egyik unokatestvéremnek az édesanyja kezdett erről többet mesélni az unokatestvéremnek. Nagyapát, miután kihalászták a Tiszából, úgy tudták azonosítani, hogy a zsebében megtalálták a bicskáját. Az unokatestvérem ezt az ereklyét is, meg azt a néhány nagyapáról készült fényképet és föllelhető írott dokumentumot, okmányt, mind összegyűjtötte. Sok minden nem maradt utána. Akik látták, hogy mi történt, hogyan történt, azok mind fönt voltak a padláson, de sokat nem láthattak, csak a lövéseket hallották inkább. És azok az emberek a túlsó partról sem láthattak sokat, akik szintén a hangokra jöttek ki a Tisza-partra, mert őket is elkergették.

– *Egy színésznek különleges feladat lehet, hogy a saját, tragikus sorsú nagyapját alakítsa egy filmben...*

– Amikor fölvetődött a lehetőség, hogy vállalnám-e a saját nagyapám alakjának a megformálását, azonnal igent mondtam. Abban a pillanatban sejtettem, hogy milyen nehéz feladatra vállalkozom. De amikor megkezdődött a forgatás, már nagyon nehéz volt. Mondhatni, szörnyű volt. Ott voltam egyedül, azzal az érzéssel, hogy mégiscsak a nagyapámról van szó. Ez volt a legnehezebb.

A bemutató utáni beszélgetésen sokan maradtak, nemcsak délvidékiek. Forró Lajos elmondta, hogy ő is a nagyapja sorsa után kezdett érdeklődni, úgy is mint történész, de úgy is mint unoka. Az ő nagyapját Martonosról hurcolták el, nagyon megverték, megkínózták, s aztán a többiekkel együtt őt is kivégezték. A zentai levéltárban bukkant rá az adataira, de elrejtve az 1946-os dokumentumok között. Megindította az eljárást, hogy hivatalosan is lemossa nagyapja emlékérol a fasiszta háborús bűnös bélyegét. Most már a végső ítéletre vár, a feloldozásra. Vár, több mint egy éve. A szerb törvények nem jelölnek meg határidőt az ilyen esetekre.

– *Milyen lesz a film magyarországi útja?*

– Nagyon örülök, hogy ilyen

Partizánok érkezése

sokan megnézték Budapesten a filmet. Természetesen nem állunk meg. Szegeden lesz a következő bemutató, s szeptembertől országjáró körutat tervezünk. Ahova csak hívunk, elmegyünk. Néhány nap múlva készen áll majd egy honlap is, amelyen a filmből előzetest és egyéb adatokat is meg lehet majd nézni. A címe: www.tomegsirok.hu. Az a célunk, hogy Magyarországon is minél többen tudomást szerezzenek az 1944/45-ben a Délvidéken történt vérengzésekről és egyszer ez is egy fejezet legyen majd a magyar történelemkönyvekben.

– *Milyen a lesz a film szerbiai útja? Magyarokanizsán mutatták be először, majd Újvidékre is elvitték. Milyen volt a fogadtatása?*

– Hivatalos részről eddig semmiféle támadás nem ért bennünket. Néhány elégedetlen velebiti polgár jelezte, nem tetszik nekik, hogy a filmet Szerbiában is bemutatják, de ettől függetlenül folytatjuk. Több helyre szeretnénk eljuttatni, de készül egy szerb és egy angol nyelvű változat is. A szerb természetesen a szerb nyelvetterületre, az angol pedig az Európai Parlamentbe, mert úgy gondolom, hogy Szerbia uniós tagsága előtt ezzel a témával mindenképpen foglalkozni kell.

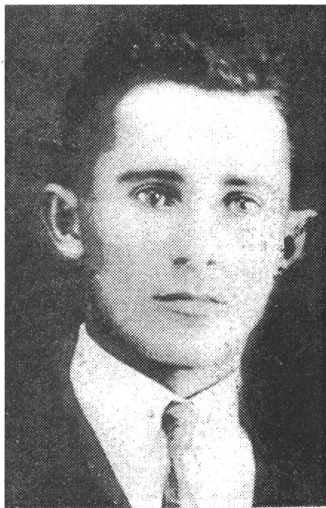
– *Brüsszel az ilyen témákra általában azt válaszolja, hogy ez mind az ország belügye, esetleg bilaterális ügy. Mennyire maradhat az 1944/45-os magyarirtás Szerbia belügye?*

– Brüsszelben jómagam is fölvettem ezt a kérdést. Hogy az ország európai uniós csatlakozásának lehet-e egyik feltétele, hogy Szerbia elismerje: ezek a partizán vérengzések valóban megtörténtek. Azt a választ kaptam, hogy az Európai Unió ezzel a témával nem tud foglalkozni, hiszen ez Szerbia belügye. És azok a háborús bűnök, amelyeket Szerbia Horvátországban és Boszniában követett el a kilencvenes években? Az más, válaszolták, azokkal nemzetközi bíróság foglalkozik. Ma már levéltári adatokkal bizonyítható, hogy az 1944-ben és 1945-ben történt tömeges kivégezéseket Tito parancsára hivatalos partizánalakulatok követték el, tehát gyakorlatilag ez is háborús bűnnek számít. Én azt gondolom, abban az esetben, ha Szerbia nem mutat hajlandóságot ezeknek a rémtetteknek a beismerésére, mindenképpen nemzetközi bíróság elé kell vinni ezt az ügyet.

Forró Lajos elmondta még, hogy megszületett a fia, s ha nem kapja kézhez nagyapja háborús bűnösségének semmissé nyilvánítását igazoló bírósági végzést, akkor majd ő folytatja a harcot az igazságért.

Hányan és hányan vannak a Délvidéken, akik még el sem indították nagyapjuk rehabilitálásának a proceduráját. Sok dolguk lesz a bíróságoknak, ha valamennyien elkezdik keresni az igazukat.

DORMÁN László

A lemezárólt nagyapja: Forró Lajos hentes